

Rudolf Steiner

Poslanie Michaelovo, GA194

TRETIA PREDNÁŠKA
Dornach, 23. november 1919

preklad: Robert Blaschke, © leto 2013

Predvčerom som tu hovoril o tom, že my, ako členovia ľudstva, žijeme vo sfére, ktorú môžeme označiť ako našu štvrtú sféru vývoja. Vieme, že pozemský vývoj prebiehal tak, že to, čo je dnes zemským vývojom, sa postupne vytvorilo zo saturnského vývoja, že z neho vznikol vývoj slnečný, z neho vývoj mesačný a z neho zemský. Keď sa zameriame na tieto štyri po sebe idúce utvárania pozemskej planéty, ku ktorej samozrejme prináleží ľudstvo ako také, smieme na človeka pozeráť len potiaľ, pokiaľ je tento človek bytosťou hlavy. Musí nám však byť jasné, že keď takto hovoríme, je pre nás všetko, čo označujeme ako hlavu človeka, symbolickým výrazom pre to, čo prináleží ľudskému zmyslovému vnímaniu, čo prináleží ľudskej inteligencii, a čo opäť skrze ľudské zmyslové vnímanie, skrze ľudskú inteligenciu preteká do sociálneho života. A aj všetko to, čo človek prekonal vo svojom vývoji tým, že je bytosťou so zmyslovým vnímaním, tým, že je inteligentnou bytosťou, to všetko musíme obsiahnuť. Takže istou mierou, keď hovorím „človek ako bytosť hlavy“, je toto obrazným označením pre všetko to ostatné, čo som práve spomenul.

My ľudia s ľahkým srdcom hovoríme, že ako fyzickí ľudia sme vo vnútri vzdušného obalu. Musíme však tiež nahliadnuť, že tento vzdušný obal prináleží k nám samotným. Pretože - pravda - ten vzduch, ktorý je práve teraz v nás, bol pred krátkou chvíľou ešte mimo nás. My ako ľudia nie sme mimo tohto vzdušného obalu vôbec mysliteľní. Avšak ako moderní ľudia sme si dokonca zvykli veriť, že to tak bolo aj skôr - čo vôbec nebolo - , že sa o týchto veciach ako vzduch a podobne, hovorilo len týmto moderným spôsobom. Dnes sa už len výnimočne vysloví, že práve tak, ako sa pohybujeme vo vzduchu, pohybujeme sa aj vo sfére, ktorá istou mierou obsahuje podmienky k tomu, že sme zmyslové bytosti, že sme inteligentné bytosti, skrátka, že máme na sebe všetko, čo v práve spomenutom zmysle môže byť symbolicky vyjadrené tým, že sme bytosťami hlavy. Nuž, ale povedal som vám, že toto je len jedna sféra, v ktorej sme. Nachádzame sa však v rôznych sférach – a teraz chceme pokročiť k jednej človečensky praktickej sfére a vziať do úvahy všetko to, v čom žijeme tým, že našej zemi predchádzali tri vývojové štádiá a my sme teraz vo štvrtom. To všetko chceme charakterizovať touto kruhovou plochou (kreslí na tabuľu) v ktorej vnútri istou mierou žijeme ako v našej štvrtej vývojovej sfére. Mimo to žijeme ešte i v inej vývojovej sfére - tým, že tá vývojová sféra prináleží tým duchovným bytosťiam, ktoré sú našimi stvoriteľmi, tak, ako táto štvrtá vývojová sféra prináleží nám. Ak teraz najskôr odhliadneme od nás ľudí a hľadáme na tie bytosti, ktoré sme vždy nazývali v postupnosti nad nami stojacich hierarchií duchmi formy, duchmi všetkej tvorivej formujúcej podstaty, potom musíme hovoriť tak, že sféru, ktorú pripisujeme týmto našim tvorivo božským duchom, dosiahneme ako ľudia až potom,

keď zem ešte prekročí tri ďalšie vývojové štádiá, ktoré v mojej „Tajnej vede“ nájdete označené ako jupiterské štádium, venušanské štádium, vulkánske štádium, a dostane sa do ôsmeho štádia. Teda tam, kde my ľudia budeme stáť po vývoji Vulkánu, tam stoja títo stvoriteľskí duchovia. To je ich sféra, ktorá patrí k nim tak, ako štvrtá sféra ku nám. Ale tieto dve sféry si musíme myslieť ako vsunuté jednu do druhej, ako prenikajúce sa. Keď teda tú inú sféru, ktorú som teraz menoval, označím ako ôsmu sféru, tak žijeme práve nie proste len vo štvrtej, ale aj v tejto ôsmej sfére - tým, že spolu s nami v tejto sfére žijú naši božskí stvoritelia. Keď sa však zameriate na túto ôsmu sféru, potom vo vnútri nej nežijú len naši božskí stvoriteľskí duchovia, ale okrem toho v nej žijú aj ahrimanské bytosti. Takže tým, že žijeme v prostredí ôsmej sféry, žijeme spolu s našimi duchmi, ktorých my pocitovo vnímame ako naše božské mocnosti, ale aj s ahrimanskými bytosťami. Vo štvrtej sfére žijú s nami, presne povedané, luciferskí duchovia. Tak to teda istou mierou je s rozčlenením týchto duchovných bytostí. K týmto bytosťami môžeme teraz postúpiť bližšie, keď uchopíme to, čo z nás samotných je v spojení so zodpovedajúcim prostredím týchto sfér.

Tu sa zreniu iniciačnej vedy najskôr zjavuje, že tým, že žijeme vo štvrtej sfére nášho vývoja, sme, ako bolo povedané, vnímajúce a inteligentné bytosti. Ale nesmieme nikdy zabúdať, že práve do tejto inteligencie – pričom stále inteligenciou označujeme súčasne aj zmyslové vnemy – pôsobí luciferská moc. Táto luciferská moc je vlastne intímne spätá so zvláštnym druhom inteligencie, na ktorú dnes človek v podstate pozerá ako na jeho vlastnú, jemu prináležiacu inteligenciu, s ktorou on najradšej operuje ako s jeho vlastnou inteligenciou. A predsa, táto inteligencia je človeku pričlenená len tým, že tá vysoká bytosť, o ktorej som hovoril ako o bytosti Michaelovej, zvrhla luciferských duchov do sféry ľudí, do štvrtej sféry ľudskej a tým vlastne vošiel do človeka tento inteligentný impulz.

Môžete cítiť, čo znamená tento inteligentný impulz v ľudstve, keď sa bližšie pozriete na neosobný element tejto ešte súčasnej ľudskej inteligencie. Všetkým, my ľudia máme mnoho osobných záujmov. Stretáme sa navzájom s našimi osobnými záujmami a vo vzťahu na naše osobné záujmy sme práve individualizovaní. Ale toto individualizovanie sa zastavuje pred inteligenciou. Vo vzťahu k inteligencii, vo vzťahu k logike to máme všetci ľudia rovnaké a počítame s touto rovnakosťou. Túto rovnakosť by sme nemali, keby nebol na ľudstvo zapôsobil luciferský impulz, sprostredkovaný Michaelom.

Rozumieme si navzájom týmto jednoduchým spôsobom len preto, že máme spoločnú inteligenciu, len preto, že spoločná inteligencia sem vstúpila práve od luciferskej duchovnosti. Nuž, táto luciferská duchovnosť, tá vznikla tým, že Michael človeka takpovediac prenikol, prevplyvnil luciferskou bytosťou. Tieto luciferské vplyvy, tie sa v ľudskom historickom vývoji ďalej utvárali. Vedľa nich sa v ľudskej bytosti vyvinulo mnohé iné.

Ale dnes sa ešte stále táto luciferská duchovnosť, ktorú nazývame našou inteligenciou, v širokých kruhoch pociťuje ako to, čím sa človek vlastne vyznačuje.

Ak si chcete vec urobiť ešte jasnejšou, musíte váš duševný pohľad zamerať na niečo iné, čo nás ľudí tiež dokáže viesť dohromady po celej zemi, ak sa to raz po celej zemi rozšíri. Je to Kristov impulz. Ale Kristov impulz je niečo iné, než impulz inteligencie.

Impulz inteligencie má niečo donucujúceho. Inteligenciu ľudstva si nemôžete urobiť osobnou záležitosťou. Nemôžete sa náhle rozhodnúť, že niečo, čo treba rozhodnúť inteligenciou, rozhodnete osobne, bez toho následku, že by ste hneď nevypadli zo sociálneho života ľudstva ako pomätení. Ale na druhej strane, ku Kristovmu impulzu nemôžete získať žiaden iný vzťah, než osobný. V podstate vzaté, nikto nemôže druhému hovoriť do vzťahu, do ktorého sa ten druhý chce postaviť voči Kristovi. To je koniec koncov osobná záležitosť. Avšak tým, že Kristus prešiel mystériom Golgoty a spojil sa s vývojom zeme, je to tak, že keď ešte množstvo ľudí, nezávisle na sebe, urobí tento Kristov impulz svojim osobným, tak on bude sám od seba rovnaký. To znamená, že ľudia budú spoločne vedení niečím, čo si robí každý sám podľa seba, nie nanútené ako inteligenciou, ale tým, že práve Kristovým impulzom samotným sa buduje v každom človeku vzťah ku Kristu tak, že tým, že si ho človek buduje správnym spôsobom, je tento Kristov impulz pri každom človeku ten istý. To je rozdiel medzi impulzom inteligencie a Kristovým impulzom. Kristov impulz môže byť v celom ľudstve rovnaký a predsa je pre každého jedného osobnou záležitosťou. Inteligencia nie je osobnou záležitosťou.

Nuž, kam teda padol Kristov impulz? To si môžeme zodpovedať podľa náznakov, ktoré som už dal. Vieme, že vývoj hlavy je už spätný, dozadu kráčajúci. Vo vzťahu ku svojej hlave je človek istou mierou v neustálom odumieraní. Tak teda môžeme poukázať na kozmickú skutočnosť: Michael zvrhol luciferské zástupy do ríše ľudstva. Luciferské zástupy dostali ako svoje sídlo ľudskú hlavu, ale ľudskú hlavu s odumierajúcim charakterom.

Tu začali, tieto luciferské zástupy, nepretržite bojovať proti odumieraniu ľudskej hlavy. A tu sa dotýkame síce starého známeho, v najrozličnejších formách známeho, ale pre novšie ľudstvo takmer úplne zastretého tajomstva ľudskej prirodzenosti. Človek nesie, keď sa zameriame na jeho božský vývoj, vo svojej hlave odumierajúci vývoj, nepretržité umieranie. Avšak s týmto nepretržitým umieraním ide paralelne podnecovanie života zo strany Lucifera. Lucifer chce neustále našu hlavu urobiť živou tak, ako je živý náš ostatný organizmus. Tým by – keď pozeráme na to, čo je organické – Lucifer urobil vývoj ľudstva vierolomným voči jeho božskému smerovaniu, keby sa mu podarilo konkrétne ľudskú hlavu oživiť tak, ako je oživený ostatný organizmus. Ale práve proti tomu sa musí obrátiť božské riadenie ľudského vývoja. Pretože človek musí zostať späť so zemským vývojom, aby mohol ďalej ísť pokračujúcim vývojom cez vývoj jupiterský, venušanský a vulkánsky. Keby Lucifer dosiahol svoj cieľ, potom by človek nemohol ísť touto cestou, ktorá mu je predurčená, ale by sa vtelil takému kozmu, ktorý by bol skrz naskrz inteligentným.

Povedal by som, že fyziologicky povedané je to práve tak, že Lucifer je v nás ustavične činný tým spôsobom, že nám tie životné sily, ktoré chcú preniknúť hlavu človeka, zosiela z nášho ostatného organizmu. Duševne povedané, Lucifer chce neustále nášmu intelligenčnému obsahu, ktorý pravda obsahuje len myšlienky, obsahuje obrazy, dať substanciálny obsah. Lucifer má neustále tendenciu, že keď formujeme, v duchu formujeme obraz, niečo, čo je našou vôľou umeleckým utváraním, dať tomu skutočnú substanciálnu náplň – teda naše myšlienkové obsahy, naše predstavové obsahy preniknúť bežnou pozemskou skutočnosťou. Tým by dosiahol to, že my ako ľudia by sme opustili inú skutočnosť a preleteli by sme do myšlienkovej skutočnosti, ktorá by potom bola realitou a nie púhymi myšlienkami. Táto tendencia, že by sa naše fantázie mali stať skutočnosťou, je s našou ľudskou

bytosťou neustále späť a tie najväčšie mysliteľné úsilie sú nasadené k tomu, aby sa ľudské fantázie mohli stať skutočnosťami.

Nuž, s týmito luciferskými tendenciami však súvisí všetko to, čo v ľudstve existuje ako vnútorné príčiny chorôb. Náhľad do práce Lucifera v tom vzťahu, že vtlačá sily vitality do odumierajúcich síl ľudskej hlavy, to v skutočnosti znamená koniec koncov diagnózu všetkých vnútorných chorôb. A prírodovedecko-medicínsky vývoj musí smerovať k tomu, vybudovať konečne o tomto luciferskom elemente poznanie. Toto, dať takýto impulz, to prináleží k tendenciám Michaelovho vplyvu, ktorý preniká do nášho ľudského vývoja.

Ahrimanský vplyv tu existuje opačným spôsobom. Uplatňuje sa spočiatku z ôsmej sféry, z ktorej je utvorený celý náš ostatný organizmus, mimo hlavy – ktorý je plný vitality, ktorý je svojou vlastnou organizáciou stvorený pre vitalitu. A tam teraz zasahujú ahrimanské mocnosti. Usilujú opačne – do síl vitality ostatného organizmu zosielajú sily smrti, ktoré podľa božského vývoja vlastne patria do hlavy.

Takže z ôsmej sféry týmto spôsobom, okľukou cez Ahrimana, získavame sprostredkovane sily smrti. To je opäť vyslovené fyzicky. Duševne by som to musel vyjadriť takto: Všetko to, čo z tejto ôsmej sféry sem pôsobí, pôsobí na ľudskú vôľu, nie na inteligenciu. Ale v základe ľudskej vôle spočíva pranie. Vo vôle väzí vždy niečo z prania. To, čo ako prirodzenosť prania tvorí podklad vôle, do toho sa Ahriman ustavične pokúša vniesť osobný element človeka. A tým, že v prirodzenosti prania spočíva ukrytý osobný element človeka, tým je naša ľudská duševno-vôľová činnosť práve odrazom nášho kráčania v ústrety smrti. Namiesto toho, aby sme sa nechali preniknúť božskými ideálmi, nechali ich preniknúť do našich prání a tým do našej vôle, vnáša sa do našich prání, do našej vôle niečo osobného.

Tak sme skutočne v stave rovnováhy medzi luciferským a ahrimanským prvkom. Tento lucifersko-ahrimanský prvok nám sprostredkováva chorobu a smrť vo fyzickej, v duševnej v nás rozvíja všetko to, čo vystupuje ako klam tým, že pokladáme za skutočnosť to či ono, čo prináleží len svetu myšlienok, predstáv, fantázie. A ďalej, vo vzťahu na duchovný element, preniká práve touto cestou do našej ľudskej bytosti dychtivosť egoizmu.

Takto vidíme túto dualitu lucifera-ahrimana a ľudskej prirodzenosti. A ako sa moderné civilizované ľudstvo o tejto dualite klame, dokáže klamať, to som vám objasnil na Miltonovom „Stratenom raji“, na Klopstockovom „Mesiášovi“ a na Goetheho „Faustovi“. A teraz sa jedná o to, že my ako ľudstvo sme v zemskom vývoji dospeli na bod, ktorý môžeme charakterizovať tým, že istou mierou sme už prekročili stred vývoja. Pravda je, že vec sa má tak: Zemský vývoj bol najskôr stúpajúci, dosiahol vrchol a od toho času je zostupný. Z určitých dôvodov, ktoré dnes nebudeme vysvetľovať, tu existoval istý druh nemenne pretrvávajúceho niveau až do grécko-latinskej doby, až do pätnásteho storočia. Od tých čias je však vývoj pozemského ľudstva skutočne zostupný.

Fyzický vývoj zeme je zostupný už oveľa dlhší čas. Už v dobách, ktoré predchádzali našej poslednej dobe ľadovej, teda pred atlantskou katastrofou, začal zostupný zemský vývoj vo fyzickom ohľade. To nie je niečo, čo dnes ľuďom treba hovoriť ako antroposof, to je niečo, čo vie už i geológia, ako som už častejšie spomenul, že tým,

ako dnes kráčame po hrudách, na početných miestach musíme už prekračovať zostupné zemské vrstvy. Treba si len prečítať opis zemského vývoja v lepších geológiách, tak môžete už i dnes ako výsledok fyzickej vedy konštatovať, že zem je na zostupnom stupni jej vývoja. Ale aj to, čo tkvie v nás ľuďoch, to je tiež v zostupnom vývoji.

Nemáme viac ako ľudia počítať s tým, že nám v našom telesnom vývoji nadíde ešte nejaký vzostup. Ten vzostup musíme uchopiť tým, že sa budeme učiť vzhliadať na človeka v tom, čím sa on zo zemského vývoja vedie von k nasledujúcim utváraniam zemského vývoja. Musíme sa naučiť hľadiť na človeka budúcnosti. To znamená michaelsky myslieť. Chcem vám presnejšie charakterizovať, čo znamená michaelsky myslieť. Keď dnes kráčate oproti vášmu blížnemu, tak sa mu blížite vlastne s úplne materialistickým vedomím. Poviete si, i keď nie nahlas, dokonca ani nie v myšlienkach, ale v podstate si to poviete v intímnejších základoch vášho vedomia: toto je človek z mäsa a krvi, je to človek z látok zeme. To si poviete aj pri zvieratách. A poviete si to aj pri rastline. Ale to, čo si takto poviete voči človeku, zvieratú, rastline, si právom môžete povedať len voči minerálu, len voči minerálnej podstate. Vezmime si hneď ten najextrémnejší prípad, človeka. Vezmime si najskôr to, ako je sformovaný vonkajším zjavom, človeka vo vzťahu k jeho vonkajšej postave. To, čím on je ako jeho vonkajšia postava, to v skutočnosti vôbec nevidíme. K tomu sa našou fyzickou schopnosťou vnímania vôbec nedostávame, ale to je vyplnené, dokonca viac, než deväťdesiatimi percentami tekutinou, vodou. A len to, čo tu ako minerálne vyplňuje postavu, to vidíte svojimi fyzickými očami. Vidíte to, čo z vonkajšieho minerálneho sveta človek so sebou zjednotil. Toho človeka, ktorý to zjednotil, toho nevidíte. Správne hovoríte len vtedy, keď si poviete: to, čo predo mnou stojí, to sú čiastočky látky, ktoré do seba duchovná postava naukladala, to mi zviditeľňuje to neviditeľné, čo predo mnou stojí. - Človek je neviditeľný, úplne neviditeľný. Vy všetci, ako tu sedíte, ste neviditeľní pre fyzické zmysly. Sedí tu len toľko a toľko postáv, ktoré istou vnútornou silou príťažlivosti zozbierali látkové čiastočky. Tie sú vidno, tieto látkové čiastočky. Človek vidí len to, čo je minerálne. Skutoční ľudia, ktorí tu sedia, sú neviditeľní, sú nadzmysloví. To, že si človek s plným vedomím v každom okamihu svojho bdelého života niečo takéto povie, to zaobstaráva michaelský spôsob myslenia, kedy prestávame človeka vidieť ako tento konglomerát minerálnych čiastočiek, ktoré človek len istým spôsobom usporadúva. To robia aj zvieratá, rastliny to robia, len minerály to nerobia. Keď sme si vedomí: Putujeme medzi neviditeľnými ľuďmi – to znamená myslieť michaelsky. Hovoríme o ahrimanských bytostiach a o luciferských bytostiach, hovoríme o bytostiach hierarchie anjelov, archanjelov, archai a tak ďalej. To sú neviditeľné bytosti. Učíme sa ich poznávať podľa ich pôsobenia. O týchto pôsobeniach sme veľa hovorili, aj opäť v týchto dňoch. Učíme sa tieto bytosti rozpoznávať podľa toho, čo robia. A je to vari s človekom nejako inak? Človeka, ktorý je neviditeľný, poznávame tu vo fyzickom svete tým, že on tak do ľudskej formy usporiadal, cez seba navrstvil, minerálne čiastočky. To však je len jedna činnosť, len jedno pôsobenie ľudskej bytosti. To, že si musíme vyjasniť pôsobenia Ahrimana, Lucifera, pôsobenia Anjelov, Archanjelov, Archai atď. iným spôsobom, to práve znamená len to, aby sme tieto bytosti spoznali iným spôsobom. Ale vo vzťahu k tomu, že tieto bytosti sú nadzmyslové, sa od nás vôbec neodlišujú, ak sa na to, čo je ľudská bytosť, obraciame len s rozumovou schopnosťou.

Pozrite, toto znamená michaelsky myslieť: nahliadnuť, že v podstate sa vôbec neodlišujeme od nadzmyslových bytostí. Ľudstvo si mohlo vystačiť bez tohto

vedomia, keď mu ešte minerály niečo dávali. Ale odkedy je minerálny svet v zostupnom vývoji, je človek odkázaný na to, vrasť do duchovného uchopenia jeho vlastnej podstaty a sveta. To, že dokážeme nájsť vnútornú silu k tomu, že skutočne nepotrebujeme ísť svetom s vedomím, že tento pravidelný zhuk látkových čiastočiek je človek, ale že človek je nadzmyslovou bytosťou a tieto látkové čiastočky nám len ukazujú s istým gestom minerálneho sveta: toto je človek, - silu k rozvinutiu takéhoto vedomia, tú môže človek mať od sedemdesiatych rokov devätnásteho storočia, tú môže mať vo vysokej miere. A iba ahrimanským vplyvom, ako som ho tu charakterizoval pred ôsmimi dňami, zatláča človek toto vnútorné vedomie nazad, nechce na toto vnútorné vedomie pristúpiť.

V ľudskom živote jedno s druhým súvisí. A tak, ako žijeme v klame, že človek je zmyslovou bytosťou a nie nadzmyslovou, tak žijeme aj v iných klamoch. Hovoríme o vývoji a stále myslíme len to, že všetko ide jedno popri druhom dopredu, stále ďalej a ďalej. Vy viete, že to nebolo možné, umelecky niečo takého stvárniť v našej stavbe. Keď som vytváral hlavice stĺpov, tak som musel prvú, druhú a tretiu hlavicu ukázať vo vzostupnom vývoji. Štvrtá stojí uprostred. Piata už stojí v zostupnom vývoji, šiesta je ešte jednoduchšia, siedma zas najjednoduchšia. K vzostupnému vývoju som musel priradiť zostupný.

Ten máme skutočne v našej hlave. Zatiaľ čo náš ostatný organizmus je ešte vo vzostupnom vývoji, naša hlava sa už nachádza v zostupnom vývoji. Pretože keď človek verí, že vývoj spočíva len vo vzostupe, potom sa človek vzdáľuje pravej skutočnosti, potom hovorí tak, ako hovoril Haeckel pod istým klamným, bludným vplyvom: najskôr jednoduchá bytosť, potom ďalší vývoj, ešte komplikovanejšia bytosť a tak ďalej a tak ďalej do nekonečna, stále komplikovanejšie, stále dokonalejšie. To je nezmysel. Každý vývoj, ktorý kráča dopredu, nastúpi opäť aj cestu nazad. Všetko stúpanie bude nasledované zostupovaním a všetko stúpanie už nesie v sebe vlohu k zostupu. Patrí k najpodozrivejším klamom novšieho ľudstva, že toto novšie ľudstvo stratilo súvislosť medzi evolúciou a devolúciou, rozvojom a opätovným ustupovaním. Pretože tam, kde je vzostupný vývoj, tak musí existovať vloha ku spätnému vývoju. Potom v momente, kedy sa vzostupný vývoj stáva spätným, prechádza fyzický vývoj do duchovného. Pretože akonáhle to, čo je fyzické začína ustupovať, vzniká miesto pre duchovný vývoj. V našej hlave je miesto pre duchovný vývoj, pretože tam je fyzický spätný vývoj. Avšak ľudskú bytosť a tým i ostatný svet neprehliadneme skôr, než kým sa dostaneme do pozície, z ktorej budeme vidieť veci v pravom svetle. Teda našu inteligenciu skutočne priviesť do súvislosti s luciferským vývojom tak, ako som to tu opísal. Pretože potom budeme tieto veci hodnotiť správne a budeme vedieť, že naša inteligencia potrebuje impulz, ak má človeka skutočne doviesť k jeho cieľu. Luciferovi musí byť Kristovým impulzom zabránené, aby človeka spreneveril božskému smerovaniu, ktoré mu je predurčené. Už som povedal, že jedno súvisí s druhým. Pozrite, človek, pod vplyvom toho istého bludu, ktorý božským mocnostiam prisúdil isté luciferské vlastnosti, je dnes naklonený napríklad vidieť ideál v jednostrannom zobrazovaní krásna. Určite, môžeme líčiť krásno ako také. Ale musíme si byť vedomí: Keď sa ako človek oddáme iba krásnu, potom budeme v sebe kultivovať tie sily, ktoré nás zavedú do luciferských plavebných dráh. Pretože prosté krásno je v skutočnom svete obsiahnuté práve tak málo ako jednostranný vývoj. K nemu prináleží vývoj spätný, k evolúcii devolúcia. Prosté krásno, použité Luciferom k tomu, aby ľudí ovládol, oslepil, by ľudstvo práve odpútalo od pozemského vývoja, nie ho udržalo pospolu s pozemským vývojom. V skutočnosti máme, tak, ako je to

so vzájomným prelínaním evolúcie a devolúcie, do činenia s iným vzájomným zasahovaním a to konkrétne s tvrdým bojom krásna so škaredosťou. A ak chceme skutočne uchopiť umenie, tak nesmieme nikdy zabúdať, že i to posledné umelecké vo svete musí byť vzájomným prelínaním, ukázaním súboja krásna so škaredosťou. Pretože iba tým, že prihladáme na rovnovážny stav medzi krásou a škaredosťou, stojíme vnútri skutočnosti a nie jednostranne v nejakej skutočnosti, ktorá k nám neprináleží, o ktorú ale je s nami usilované, v luciferskej, v ahrimanskej skutočnosti. Je veľmi nutné, aby také idey, aké som práve vyslovil, vošli do kultúrneho vývoja ľudstva. V Grécku – vy viete s akým entuziazmom som často z tohto miesta hovoril o gréckej tvorbe – tam sa mohli venovať jednostranne krásnu, pretože tam ešte ľudstvo nebolo uchopené zostupným zemskej vývojom, prinajmenšom pri gréckom národe. Avšak od tých čias si človek už nemôže dovoliť ten luxus, kultivovať prсто len krásno. To by bol úlet zo skutočnosti. Musí byť odvážny a smelý postaviť sa voči reálnemu boju medzi krásnom a škaredosťou. Musí dokázať vnímať dizonancie v súboji s konzonanciami vo svete, spolupreciťovať, spoluprežívať.

Tým prichádza sila do ľudského vývoja a z tejto sily vzhádza aj možnosť mať to vnútorné rozpoloženie vedomia, ktoré nás teraz skutočne dostane nad klam, že človek v jeho pravej podstate pozostáva z na seba navrstvených látok, minerálnych čiastočiek látky, ktoré však v skutočnosti on do seba len vtiahol. Dnes by sme už mohli vlastne aj fyzicky povedať, že človek popravde vo svojej bytosti vôbec nenesie znaky minerálnej prirodzenosti, vonkajškovo fyzickej prirodzenosti. Vonkajší minerál je ťažký. Ale to, čo nám napríklad uschopňuje rozvíjať duševno – teraz nehovorím o inteligencii – to nie je viazané na tiaž, ale na protiklad tiaže, na to, čo nazývame vztlakom kvapalín. Už som vám to líčil pri iných príležitostiach, ako náš mozog pláva v mozgovej kvapaline. Keby v nej neplával, boli by pod ním ležiace žilky rozpučené. Keď bol raz Archimedes vo vani, zistil, že je ľahší a bol tak rozradostený, že vtedy zakričal svoje heuréka. To ste sa všetko učili na fyzike. Duševne teda žijeme nie z toho, že sme priťahovaní nadol, ale že sme vyťahovaní nahor. Nie z toho, že náš mozog má tiaž, ale že náš mozog je ľahší tým, že pláva v mozgovej kvapaline, tým my v skutočnosti žijeme duševne. Žijeme skrze to, čo nás odťahuje od zeme. To dnes možno vysloviť dokonca už aj fyzicky.

Avšak to, na čo som chcel upozorniť v týchto troch dňoch, to bolo a je, že voči modernému životu potrebujeme isté duševné rozpoloženie, ktoré si je v každom momente bdelého denného života skutočne vedomé nadzmyslovosti v bezprostrednom okolí a ktoré sa neoddáva mylnej predstave, že na človeka v skutočnosti nazeráme, pretože ho vidíme ale na duchov v skutočnosti nenazeráme, pretože ich nevidíme. V skutočnosti ľudí tiež nevidno. To je práve klam, že si myslíme, že ich vidno. My sa vôbec nelíšime od bytostí vyšších hierarchií. Je úlohou, položenou modernému ľudstvu, naučiť sa uchopiť rovnorodosť medzi bytosťami vyšších hierarchií a nami samotnými.

Hovoríme o tom, že mystériom na Golgote vošiel Kristov impulz do vývoja zeme - najskôr do vývoja ľudstva - a je s ním teraz spojený. Ľudia hovoria, že ho nevidia. Áno, nebudú ho môcť vidieť dovtedy, kým sa sami klamú o človeku samotnom, kým človeka považujú za niečo úplne iné, než on v skutočnosti je. V okamihu, keď to nebude teóriou, ale živo vnímanou skutočnosťou duše, ktorá nás uschopňuje vidieť v človeku niečo nadzmyslové, v tom okamihu vychováme v nás schopnosť vnímať Kristov impulz všade medzi nami tak, že všade môžeme z nášho presvedčenia

povedať: Nehľadajte ho skrze vonkajšie gestá, je všade medzi vami. - Ale ľudstvo by muselo rozvinúť aj skromnosť a pokoru k tomu, veriť, že ku vzniku takého vedomia, ktoré v človeku skrz naskrz všade vidí nadzmyslovú bytosť, skutočne niečo prináleží. Že si to dokážeme teoreticky povedať, tým sa práve ešte nič nedosiahlo. Až keď skutočne neveríme, keď vnútorným vnímaním nazeráme ako absurdnosť, že by to, čo stretávame, bol skutočný človek, až potom sa nachádzame v tom duševnom rozpolžení, ktoré mám skutočne na mysli.

Ak by ste boli v stave vyjsť tam na stavenisko, aby ste zozbierali množstvo všelijakých tých rôznych vecí, ktoré tam ležia, a že by ste ich nejakým šikovným spôsobom dokázali držať pred sebou, takže ten, kto by vás stretol, by z vás nevidel nič, len kúsky tehál, kúsky dreva a tak ďalej, nepovedali by ste, že tieto kúsky tehál a drieb, ktoré sú usporiadané do nejakej formy, že sú človekom. Ale s minerálnymi látkami, ktoré v istom usporiadaní nesiete svojim bližným oproti, nerobíte tiež nič iné. A predsa hovoríte, že tie minerálne látky sú človekom, pretože ich vidia vaše fyzické oči. V skutočnosti je to len gesto, poukazujúce na skutočného človeka.

Keď sa pozrieme naspäť do predkresťanských čias, potom nachádzame, že zjavne, povedal by som, zostupujú poslovia boží na zem a zjavujú sa človeku, robia sa človeku pochopiteľnými. Ten najväčší boží posol, ktorý zostúpil na zem, Kristus, bol súčasne tým, kto sa naposledy mohol zjaviť bez ľudského pričinenia v najväčšej pozemskej udalosti. Teraz žijeme v dobe Michaelovho zjavenia. Ono je tu rovnako ako aj ostatné zjavenia. Ale už sa viac ľuďom nevnučuje, pretože človek vstúpil do vývoja svojej slobody. Michaelovmu zjaveniu musíme vyjsť v ústrety, musíme sa pripraviť tak, že on do nás zošle tie najsilnejšie sily, aby sme si boli vedomí toho, čo je nadzmyslové v bezprostrednom pozemskom okolí. Nepodceňujte to, čo je dané v tomto Michaelskom zjavení pre ľudí prítomnosti a ďalšej budúcnosti, ak sa mu ľudia budú slobodne približovať. Nepodceňujte, že dnes ľudia zo zvyškov starých stavov vedomia sa usilujú o riešenie sociálnej otázky. Všetko to, čo mohlo byť vyriešené zo starých stavov vedomia, je vyriešené. Zem je na zostupnej vetve svojho vývoja. S tým následným myslením, ktoré pochádza od starcov, nebudú vyriešené výzvy, ktoré sa dnes vynárajú. Tie možno vyriešiť len s ľuďmi s novým duševným uspošobením. Úloha, ktorú máme, je táto: pôsobiť k tomu, aby toto nové duševné uspošobenie vošlo medzi ľudí. Dnes vidíme, povedal by som, niečo, čo ako strašná nočná mora tlačí na našu dušu - to, že sa ľudia nedokážu dostať z predstáv, ktoré boli pestované celé tisícročia. Dnes vidíme, ako takmer automaticky prebiehajú výsledky týchto tisícročia starých predstáv, ktoré už odložili všetok obsah a v podstate už obsahujú len slovné obaly. Všade okolo nás sa hovorí o ľudských ideáloch. To, čo skutočne väzí v týchto ideáloch, je nič, je to len zvuk slov, pretože ľudstvo potrebuje nové uspošobenie duše. Kedysi zaznelo zvolanie voči ľudstvu, ktoré do našej reči prekladáme: Zmeňte zmýšľanie, pretože čas je blízko! - Ale vtedy ešte ľudia dokázali zmeniť zmýšľanie na základe starého duševného uspošobenia. Dnes táto možnosť uplynula, dnes, ak to má byť splnené, čo bolo vtedy požadované, musí to byť vyplnené z nového duševného uspošobenia. Michael sprostredkoval ľuďom odkaz Jahveho, Jahveho pôsobenie. Od konca sedemdesiatych rokov minulého (19. - pozn. prekl.) storočia je na rade – ak len mu my prideme v ústrety – sprostredkovať v pravom zmysle slova pochopenie pre Kristov impulz. Ale musíme mu vyjsť v ústrety. A v ústrety mu vyjdeme, ak splníme dvojito.

Vo vzťahu na naše vlastné duševné uspošobenie si môžeme povedať: Musíme sa

vymaniť z určitého omylu. Nechcem vás zaťažovať úzkymi abstrakciami, filozofickými svetonázormi, ale musím vás predsa len upozorniť na to – pretože je to symptóm pre novší vývoj ľudstva – že v brieždení novoveku žil napríklad taký filozof ako Kartézius. On ešte vedel niečo o duchovne, ktoré sa odohráva napríklad skrze odumierajúci ľudský nervový systém. Ale on súčasne vyslovil vetu: Myslím, teda som. - To je presný opak pravdy. Tým, že myslíme, nie sme. Pretože v myslení máme iba obraz toho, čo je skutočné. Z myslenia by sme nemali nič, keby sme myslením tkveli vnútri skutočnosti, keby myslenie nebolo len zrkadlovým obrazom. My sa musíme stať vedomými tohto zrkadlového charakteru nášho myšlienkového sveta. V okamihu, kedy si uvedomíme tento zrkadlový charakter, začneme apelovať na iný zdroj skutočnosti v nás. O tomto nám chce hovoriť Michael. To znamená, musíme sa pokúsiť rozpoznať náš myšlienkový svet v jeho zrkadlovom charaktere, potom budeme pracovať proti luciferskému vývoju. Pretože ten má všetok záujem na tom, vliať substanciu a zrkadliť klamné zdanie tak, akoby v našom myslení bola substancija. Ale nie je tam žiadna substancija, je v ňom púhy obraz. Substanciju nadobudneme z niečoho iného, z hlbokých vrstiev nášho vedomia. To je to prvé. Teraz potrebujeme len vedomie, že naše myšlienky nás oslabujú, potom budeme apelovať na sily Michaela, pretože on má byť tým duchom, ktorý nás odkazuje na to v nás, čo je v nás silnejšie, než myšlienky - zatiaľ čo my sme sa skrze novodobú civilizáciu naučili prioritne vzhliadať k myšlienkam a tým sme sa stali slabými, pretože považujeme myšlienky samotné za niečo skutočného. Ak sa aj akože odvrátíme od púhej abstraktnej inteligencie, robíme to iba zdanlivo, ako moderní ľudia sme pod strašným otrokárskeým bičom inteligencie a do myšlienok samotných neposielame z hlbších vrstiev našej bytosti to, čo by vo vnútri malo byť.

To druhé je, že do našich prianí a tým do našej vôle privedieme to, čo vyplýva len z takej reality, ktorú musíme spoznať ako nadzmyslovú. To som tu už častejšie spomenul, že to, že sa nadzmyslový charakter mystéria na Golgote neberie s plnou vážnosťou, sa trpkovo vypomstilo. Upozornil som vás na taký názor, ako má napríklad liberálny teológ Adolf Harnack. Takých liberálnych teológov je veľa, ktorí ticho súhlasia: Z historických dokumentov sa nedá nájsť žiaden dôkaz o skutočnosti mystéria na Golgote. Áno, existenciu Ježiša Krista nemožno historicky dokázať takým spôsobom, ako sa dá dokázať existencia Cézara alebo existencia Napoleona. Prečo? Pretože v mystériu na Golgote mala byť pred ľuďmi postavená taká udalosť, ku ktorej má mať ľudstvo iba nadzmyslový prístup. Vôbec žiaden zmyslový prístup nemá mať. Kvôli tomu, aby sa ľudstvo práve skrze mystérium na Golgote učilo pozdvihovať sa k nadzmyslovému, nemá existovať žiaden zmyslový, žiaden vonkajškovo zmyslovo historický dôkaz. Tým však je nám dvojitým spôsobom poukazané na to, čomu musíme ísť v ústrety. Najskôr spoznať v bezprostrednom zmyslovom svete, teda v ľudskom, zvieracom a rastlinnom svete to nadzmyslové, to je cesta Michaelova. A jej pokračovanie: v tomto svete, ktorý my sami takto poznávame ako nadzmyslový, nájsť Kristov impulz.

Tým, že som vám dnes toto opísal, opísal som vám súčasne aj tie najhlbšie impulzy sociálnej otázky. Pretože abstraktná spoločnosť národov ten medzinárodný problém nevyrieši. Takýmto abstrakciami sa ľudia na zemi nezjednotia. Ale duch, ktorý vedie ľudí do nadzmyslovosti a o ktorom sme v tieto dni hovorili, ten ľudí zjednotí.

Navonok kráča ľudstvo v ústrety ťažkým bojom. A voči týmto ťažkým bojom, na ktorých začiatku ešte len stojíme – už som to tu častejšie spomenul – a ktoré

privádzajú staré impulzy zemskeho vývoja ad absurdum, neexistujú žiadne politické, ekonomické či duchovné lieky, ktoré sú vzaté z lekárne starého historického vývoja. Z toho, čo pochádza zo starých čias, pochádzajú fermenty, ktoré najskôr Európu postavili na začiatok jej priepasti, ktoré privedú Áziu a Ameriku proti sebe, ktoré budú pripravovať boj po celej zemi. Proti takémuto ad absurdum dovedeniu ľudského vývoja môže pôsobiť jedine a iba to, čo privádza ľudí na cestu k duchovnu: Cesta Michaelova, ktorá svoje pokračovanie nachádza v ceste Krista.